

Қызылорда медициналық жоғары колледжі
63-топ «Мейірбике ісі» қолданбалы бакалавриат

Дипломдық жұмыс

Тақырыбы: Қызылорда қаласы бойынша №3 қалалық емханада 2013-2016 жылдардағы алғаш рет анықталған қант диабеті (I,II типі) даму динамикасы қандай?

Орындаған: Нұрлыбекова Құралай

Қызылорда 2017-2018 жж

Жоспары:

I. Кіріспе

II. Негізгі бөлім

2 Әлемнің түрлі елдеріндегі қант диабеті бойынша статистикалық болжам

2.1 Қант диабетінің диагностикалық критерийлері мен ұсыныстар анықтау үшін негіздеу скрининг жүргізу

2.2 2 типті қант диабетінің Қытайдағы даму демографиясы

2.3 Қант диабетінің Уақытқа байланысты Катардағы демографиялық деңгейдегінің: өсіп келе жатқан денсаулық сақтау проблемасы.

2.4 Солтүстік Африка елдеріндегі қант диабетінің таралуы: Тунис.

3. Еуропаға көзқарас- қант диабеті бойынша статистика

4.Ресей Федерациясындағы қант диабетмен сырқаттанудың статистикасы

4.1 Ростов обылысы халқыныыың арасындағы 2 типті қант диабетінің таралуы және еңбекке қабілетті адамдардарды қосымша диспансерлеудің тиімділігі

5. Қазақстандағы қант диаебті бойынша статистика

5.1 Қазақстанда 2-ші үлгідегі қант диабеті мен аралық гипергликемияның таралуы жөніндегі эпидемиологиялық зерттеулерді жүргізу өзектілігі

III. Зерттеу әдісі мен сипаттау

IV. Қорытынды

V. Қолданылған әдебиеттер

Тақырыптың өзектілігі:

Бүкіл әлемдік Денсаулық сақтау ұйымында 18 жастан асқан қант диабетімен ауыратын адамдар 1980 жылы 4,7%-дан 2014 8,5% -ға қарағанда өсті. Бүкіл әлемдік Денсаулық сақтау ұйымының болжамы бойынша қант диабетінің салдарынан өлім жітім бойынша 7 орынды алады деп есептейді. Әр 5 секунд сайын әлемде бір адамда қант диабетімен ауырады, ал әр 7 секунд сайын осы қант диабетінің салдарынан қайтыс болады, соңғы деректер бойынша қант диабетімен отбасылық жағдайы төмен адамдар шалдығады екен. Қазіргі таңда әлемде қант диабетімен ауыратын адамдар саны екі есе көбеюде. Бүкіл ғаламшарда 1 типті немесе 2 типті диабетпен ауыратын науқастардың саны жалпы 4% пайызды құрайды Ресейде бұл көрсеткіш әртүрлі бағалаулар бойынша 3-6%, ал Америка Құрама Штаттарында максималды пайыздықты яғни (халықтың 15-20%) көрсеткішін көрсетеді.

Соңғы уақытта яғни , 2014 жылы қант диабетінің жаһардық таралуы 8,3%-ға ол дегеніміз 387 миллион адамға айтарлықтай өсті. Жүргізілген зерттеулер бойынша Еуропа мен АҚШ-да 1 типті қант диабет жағдайлардағы уақыт мөлшері жыл сайын 3-5% өсетіні байқалды. Қант диабетінің 2 типті белгісі ең үрейлі тез өсу диабет пайда болуы балалардың, жасөспірімдер мен жас ересектер.Эпидемиологиялық зерттеулер, жоғарғы өлім-жітім көбінесе қант диабеті мен ауыратын науқастарда кездесетінің әсіресе ол әйелдерде шамамен бес есе ұлғайғанын көрсетті.ҚД дамыған елдерде бүйрек ауруларының және көру қабілетінің жоғалауының жетекші терминалды сатысындағы себебі болып табылады.

IDF (Халықаралық Диабет Федерация) деректері бойынша 2015 жылы қант диабетімен ауыратын науқастар саны 415 млнға жетті. Күтілетін өсім бойынша 2040 жылы 55% – 642 млн адамға жетеді деп болжалып отыр. IDF Атласының жетінші басылымына сәйкес ҚД Қазақстандағы нақты таралу деңгейі 6,2% көрсетіп отыр , бұл дегеніміз 717500 адам қант диабеті шалдыққаның білдіреді, оның ішінде 311400 адам тексерістен өтпегені анықталып отыр. 2015 жылы жүктілік кезінде гипергликемия байланысты, тірі туған сәбилер саны 16,2% құрайды.

Зерттеудің мақсаты:

Қызылорда қаласында №3 қалалық емханалаға соңғы 3 жылдағы қант диабетінің (I, II типті) даму динамикасын анықтау және шыққан нәтижені талдау қорытындылау.

Зерттеудің міндеттері:

- Европалық ғылыми-медициналық сайттардан тақырыпқа байланысты әдебиеттермен танысу;
- Әдебиеттерден жұмыстың зерттеу түрін, дизайнын, таңдамасын және әдісін оқу, зерттеу жұмысына қажетті ақпараттарды анализдеу;
- Қалалық емханада, №3 емхана соңғы 3 жылда қант диабеті ауруының алғаш рет анықталу динамикасын талдау;
- Қызылорда қаласында 2013-2016 жыл аралығында қант диабеті ауруының алғаш рет анықталған аурулары мен қауіп факторлары анықталған пациенттердің статистикалық мәліметтерін қорытындылау;

II. Негізгі бөлім

2. СТАТИСТИКАЛЫҚ БОЛЖАМ БОЙЫНША ӘЛЕМНІҢ ТҮРЛІ ЕЛДЕРІНДЕГІ ҚАНТ ДИАБЕТІ

№	Мемлекет атауы	Статистика 2011 жыл	Болжам 2030 жылға	Өсу деңгейі %
1	Тынық мұхитының Шығыс жағалауындағы мемлекеттер	131,9 млн	187,9 млн	+42%
2	Оңтүстік Азия	71,4 млн	120 млн	+69%
3	Еуропа	52,6 млн	64 млн	+22%
	Солтүстік Америка және Кариб жағалауы	37,7 млн	51.2 млн	+36%
	Оңтүстік және Орталық Америка	25.1 млн	39.9 млн	+59% ⁴
4	Таяу Шығыс\Солтүстік Африка	32,8 млн	59,7 млн	+83 %
	Африка	14,7 млн	28 млн	+90%

Статистикалық көрсеткіштер бойынша:

Еуропа елінде 2011 жылы 52,6 млн адам зардап шеккен.

Болжам бойынша 2030 жылы 64 млн зардап шегеді деген болжам жасалып отыр.

2.1 Қант диабетін анықтау бойынша ұсынымдар - Диагностикалық критерийлер және скрининг негіздемесі

Диабетпен ауыратындардың жаһандық деңгейі 2000 жылғы 180 млн-нан қазіргі санынан 2025 жылы 320 млн-ға дейін 2010 жылы 220 млн-ға дейін көтерілуі керек, қант диабетінің екі негізгі түрі:

- ◆ негізінен 1-ші типті қант диабеті, бұл негізінен панкреатиялық бета-клеткалардың аутоиммунды-делдалдық бұзылуына байланысты және абсолютті инсулин тапшылығына әкеледі.
- ◆ 2 типті қант диабеті инсулинге төзімділікпен сипатталады және / немесе инсулин секрециясы салыстырмалы түрде жеткіліксіз. Дүниежүзі бойынша қант диабеті бар науқастардың 90% -нан астамы қант диабетінің 2 типіне ие. Австралияда диабетпен ауыратын ересек тұрғындардың 7,4% -ы, олардың 50% ғана диагноз қойылған.

2.42-ші типті қант диабетінің Қытайдағы даму

Соңғы бірнеше онжылдықта Азияда, оның ішінде Қытайда қант диабетінің таралуы байқалды. Қант диабетінің таралуының көбеюі көбінесе соңғы экономикалық дамумен байланысты тамақтанудың өтуімен байланысты болғанымен, жаңа деректер ерте өмірдің даму жолын қалыптастыруда маңызды рөл атқаратындығын және адамның қант диабеті мен агрессивті емес басқа факторларға бейімділігін жоғарылатуға көмектесетінін көрсетеді. жұқпалы аурулар

Қант диабетінің қазіргі ауыртпалығын және халықтың денсаулық сақтау саясатының көп секторлы күш-жігерлерін қоса алғанда, өмір сүру перспективаларын шешу үшін жеке тұлғаларға қажет болады. Қытайда инфекциялық емес аурулар мен емдеудің алдын алу бойынша ұлттық жоспарларының бір бөлігі ретінде Қытайда бірнеше ірі бастамалар басталды және осы күш-жігердің тәжірибесі құнды болмақ. Еуропалық «Клиникалық тамақтану» Advance Internet Edition журналы

2.5. Қант диабетінің уақыты Катардағы демографиялық деңгейге байланысты: халықтың денсаулығының артуы.

Диабет - дүние жүзіндегі аурулардың және ерте өлімнің негізгі факторларының бірі болып табылады және оның таралуы соңғы онжылдықта артып келеді.

Зерттеудің мақсаты Катар мемлекетіндегі демографиялық деңгейдегі қант диабетіне жатқызылған өлім-жітім мен салауатты өмір сүру жылдарының (DALY) жоғалуы жағдайында аурудың ауырлығын анықтау болып табылады.

Бұл әдістер, негізінен, аурулардың жаһандық ауыртпалығына және мүгедектік мерзіміне, түзетілген (DALY) және мүгедектік (YLD) нәтижесі ретінде жоғалтқан жылдардағы нәтижеге қол жеткізудің әдіснамасына негізделген. Мүгедектікке байланысты жоғалтылған жылдар (YLD) және қант диабетіне байланысты өмірдің жоғалуы (HUS) есептеледі. Зерттеу 2013 жылдың маусымынан 2014 жылдың қаңтарына дейін өткізілді.

2.6 Солтүстік Африка елдеріндегі қант диабетінің таралуы: Тунис жағдайында.

Қант диабеті Африканың және Таяу Шығыстағы жаңа ауру деп танылғанына қарамастан, осы аймақта бірнеше халық зерттеуі жүргізілді. Біз 2-ші типті қант диабеті (DM2) таралуын бағалау және осы диагноз, демографиялық және әлеуметтік-экономикалық айнымалы қатынастарды бағалау үшін ұлттық сауалнама жүргіздік.

Зерттеу 6,580 отбасының кездейсоқ үлгісі бойынша өткізілді (әрбір өңірде 940).

Талдауға 35-70 жас аралығындағы 7700 ересек адам кірді. T2D сауалнаманың глюкоза деңгейіне және ДДСҰ критерийлеріне сәйкес қан құюға негізделген.

Сондай-ақ, қант диабетін емдеу мен емдеуге қолжетімділік бағаланды.

Солтүстік Африкада болған эпидемиологиялық көшу жағдайында қант диабеті ауыртпалығы туралы деректерді ұсыну қабілетіне байланысты, бұл зерттеу Тунисте денсаулық сақтауды жоспарлаудың маңызды көзі ғана емес, сонымен бірге деректер жеткіліксіз болатын аймақта қант диабетін зерттеу үшін маңызды зерттеу болып табылады. Бұл тұрғыда ҰШЖ әлеуметтік, азық-түлік және экологиялық денсаулық саясатына мұқтаж сектораралық міндет және олардың әлеуметтік детерминанттары ретінде пайда болады.

3. ЕУРОПА КӨЗҚАРАС – ҚАНТ ДИАБЕТІ БОЙЫНША СТАТИСТИКА

Еуропада емдеу жағдайы шынымен әлдеқайда жақсы, ал, қант диабеті туралы алаңдатарлық қайраткерлері кез келген жағдайда, болып табылады. Еуропа елінің рейтингісі бойынша Португалия 12,7 пайыз халқымен бірінші орында(кестені қараңыз)

қант диабетімен ауыратын адамдар санының жиілігі 15 Еуропа елдеріндегі 20 және 79 жас аралығындағы адамдардың аурушандық денгейі келесі кестеде пайыздық көрсеткіште көрсетілген

Статистика заболеваемости сахарным диабетом в таблице.

Кестеде қант диабетімен ауыратын адамдар статистикасы көрсетілген.

Португалия, Кипр және Польша еуропалық елдер арасындағы диабеттің таралуы жоғары көрсеткішті көрсететін елдер болып табылады. Германия көрсеткіштер бойынша ортасында ал Швеция ең төменгі жағында орналасқан. Швецияға қарағанда Германияда екі есе көп диабетпен ауыратын науқастар шоғырланған. Германия мен Испания көрсеткіштері сегіз және 8,1 пайызға аралығында ауытқу денгейінде өзгеруде. Мұндай сәйкессіздікті бөлуді әзірге біз түсіндіруге болмайды.

№	Еуропа елдері	Ауру пайызы
1	Португалия	12,7%
2	Польша	10,6%
3	Кипр	10,1%
4	Австрия	9,1%
5	Испания	8,1%
6	Германия	8,0%
7	Италия	7,8%
8	Дания	7,5%
9	Швейцария	7,4%
10	Франция	7,3%
11	Нидерланды	7,3%
12	Чехия Республикасы	6,9%
13	Великобритания	6,8%
14	Бельгия	6,6%
15	Швеция	5,7%

4. РЕСЕЙ ҚАНТ ДИАБЕТІМЕН СЫРҚАТТАНУДЫҢ СТАТИСТИКАСЫ

2014 жылдың басында Ресейде 3, 96 млн. адамға ҚД диагнозы қойылды , бірақ нақты көрсеткіштер едәуір жоғары екеніндігі анықталды , яғни бейресми бағалау бойынша науқастардың саны 11 млн. астам.Ресей Денсаулық сақтау министрлігінің ФГБУ «Эндокринология ғылыми орталығы» институтының директоры Марина Шестакова 2013 жылдан бастап 2015 жылға дейін яғни екі жыл бойы зерттеу жүргізуде болды, онда әрбір 20-шы қатысушыда ІІ типтегі қант диабеті, ал диабеттің алғашқы сатысы әрбір 5 адамда анықталған.Бұл ретте, зерттеу мәліметтері бойынша , шамамен 50 % науқастар ІІ типті қант диабеті ауруы туралы білмейді.Ресей Федерациясының Мәскеу қаласында 2016 жылдың басында екінші типті қант диабеттінің таралуы бойынша 5,4% ,343 мың адамды құрайды

4.1 РОСТОВ ОБЛЫСЫНЫҢ ЕҢБЕК ҚҰРАЛДАРЫ АРАСЫНДАҒЫ ҚОСЫЛҒАН ДИАБЕТТЕРДІҢ НЕГІЗГІ НӘТИЖЕЛІ ЖӘНЕ ҚЫТАЙ ТИП-2 ДИАБЕТІН АЛДЫН АЛУ

Diabetes mellitus (DM) - елеулі медициналық және әлеуметтік проблема. Диабет таралуы салдарынан инфекциялық емес пандемия болып саналады. Бұдан басқа, диабетпен ауыратын науқастардың санын көбейту үрдісі жалғасуда, бұл оның ауыр нысандарын жыл сайын жинақтауға мүмкіндік береді. Қазіргі уақытта, ДДҰ деректері бойынша, 2 типті қант диабеті бүкіл әлемде 246 миллион адам зардап шегеді және бұл сан 2025 жылы 380 млн 5-7% -ға өсіп, жаңадан диагнозы қант диабеті жылдық санын көбейту болжанып, және әрбір 15 жылда екі есеге ұлғайып отыр. Мәселенің әлеуметтік маңыздылығы қант диабеті ерте мүгедектікке және өлім-жітімнің тамырлық асқынуларының салдарынан өлімге әкелетініне байланысты артады. 2 типті қант диабетін анықтаған кезде науқастардың 20-30% -ында нақты асқынулар байқалады

Жас ерекшеліктері	Жынысы		χ^2 , p	Барлығы
	еркектер	әйелдер		
18-19	2,99	1,54	$\chi^2 = 1,0$, p = 0,32	2,27
22 20-24	2,5	6,41	$\chi^2 = 2,0$, p = 0,16	4,43
25-29	3,9	4,83	$\chi^2 = 0,11$, p = 0,74	4,35
30-34	7,04	18,12	$\chi^2 = 4,84$, p = 0,028	12,5
35-39	29,89	35,06	$\chi^2 = 0,38$, p = 0,53	32,47
40-44	53,33	72,87	$\chi^2 = 3,17$, p = 0,075	63,32
45-49	128,93	201,73	$\chi^2 = 15,7$, p < 0,001	166,87
50-54	261,74	454,55	$\chi^2 = 51,8$, p < 0,001	364,78
55-59	491,89	887,5	$\chi^2 = 112,4$, p < 0,001	715,29
60-64	288,79	544,0	$\chi^2 = 82,95$, p < 0,00	437,74
65 65-69	286,76	494,5	$\chi^2 = 55,1$, p < 0,001	414,69
70-74	750,0	704,96	$\chi^2 = 55,67$, p < 0,001	620,44
75-79	500,0	473,13	$\chi^2 = 0,75$, p = 0,39	479,78
80 және одан жоғары	388,89	280,0	$\chi^2 = 5,61$, p = 0,018	291,4

5. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАНТ ДИАБЕТІ БОЙЫНША СТАТИСТИКА

"2000 жылы сырқаттанушылар көрсеткіші 0,72 ол 100 мың халыққа тең болатын, 2010 жылы – ғылыми деректер 1,6 есеге ұлғайғанын яғни 1,17 да екенін хабарлады, дегенмен қант диабетінің салдарынан өлім-жітім деңгейі 2000 жылға қарағанда 2010 жылы 9,67 төмендеді.

Мемлекеттік тіркелімінің деректері бойынша Қазақстан Республикасында қант диабеті таралуы 2004 жылы 114 355 адамнан 2014 жылы 244 541 адам дейін айтарлықтай өсті, бұл дегеніміз (өсім 113,8%) яғни 130 186 адам дейін өсті. Біздің болжамымыз бойынша, өсу қарқыны егер осындай деңгейде болса, 2024 жылы пациенттердің саны 525 763 адам дейін өседі дегенді білдіреді

Қазақстанда 2015 жылдың басында қант диабетімен ресми тіркелген науқастар саны 261453, оның ішінде Алматы қаласында 28927 ересектер және 301 балалар мен жасөспірімдер.

Тіркелім деректері бойынша Қазақстанда 30.06.2016 жылы 281294 пациент тіркелді, оның ішінде ересектер – 278716, балалар мен жасөспірімдердің 2578. 1 типті ҚД 16400 адам және ҚД 2 типінен – 264636 адам тіркелген 6 айдағы орташа өсім бойынша алдыңғы жылғы қарағанда 3,8% - ға өсті. Жалпы науқастар санының 93% ҚД 2 типтегі науқастар саны құрайды. Соңғы он жылда ҚД ауыратын науқастардың саны артты, 133% - ға (2005 жылғы 116 691 науқастан, 2015 ж 272 629 адамға дейін.).

Зерттеу әдісі мен материалы: Жоғарыда көрсетілген «Әлемнің түрлі елдеріндегі қант диабеті бойынша статистикалық болжам», «2 типті қант диабетінің Қытайдағы даму демографиясы», «Қант диабетінің Уақытқа байланысты Катардағы демографиялық деңгейдегінің: өсіп келе жатқан денсаулық сақтау проблемасы», «Солтүстік Африка елдеріндегі қант диабетінің таралуы: Тунис», «Еуропаға көзқарас- қант диабеті бойынша статистика», «Ресей Федерациясындағы қант диабетмен сырқаттанудың статистикасы», «Ростов обылысы халқыныыың арасындағы 2 типті қант диабетінің таралуы және еңбекке қабілетті адамдарды қосымша диспансерлеудің тиімділігі», «Қазақстандағы қант диаебті бойынша статистика» «Қазақстанда 2-ші үлгідегі қант диабеті мен аралық гипергликемияның таралуы жөніндегі эпидемиологиялық зерттеулерді жүргізу өзектілігі» мақалаларға негізделе отырып, Қызылорда қаласы тұрғындарының 2013-2016 жылдар аралығындығы қант диаебінің аурушандық деңгейін анықтаймын. Ол үшін Денсаулық сақтау басқармасынан мәліметтерді жинақтап, оны мүмкін болса жылына (2013-2016) (I, II типте) жынысына (ер/әйел), тұрғылықты мекен-жай ерекшелігіне (ауыл/қала тұрғындары), ұлтына (мүмкін болса), бөліп, статистикалық анализ жасаймын. Мүмкін болған жағдайда, алынған статистикалық материалдар «Қандай статистикалық пакетпен жасалғанын?», «Статистиканың қай түрімен жүргізідгенін?», « Қандай статистикалық бағдарлама көмегімен шығарылғанын?» сұраймын және зерттеу жұмысына пайдаланамын.

Зерттеу жұмысының түрі: сандық, дизайны обсервациондық, ретроспективті когортты, аналитикалық сипаттама әдісімен және алынған есептеулер мен графикалық талдау мәліметтерің Microsoft Excel, Statistika 6,0 қолданбала бағдарламалар жинақ пакетінің көмегімен жүргіземіз.

Зерттеу жұмысының аясында №3 қалалық емханадағы қант диабеті және оның қауіп факторы скринингтік нәтижелеріне байланысты статистикалық бөлімшедегі құжаттармен жұмыс жасаймын. Жалпы қант диабеті бойынша МСЭК те тіркелген мүгедектер саның есептеймін. Қызылорда қаласында жалпы қант диабетімен ауыратын адамдапр саның анықтаймын.

Зерттеу нәтижесінде: алынған деректер бойынша жынысына қарай, жас ерекшелігіне қарай, ауру түріне қарай, аймақтар бойынша бөлемін.

Қорытынды: зерттеу қорытындысында мен қант диабетінің даму динамикасын анықтаймын.

Қорытынды

Диабеттің таралуы салдарынан өлім-жітім деңгейі күннен күнге өсуде және осыны емдеу мақсатында бүкіл әлем бойынша бөлінген қаржы мөлшері екі еселеніп өсуде.

дерек көздері қаралды, олардың ішінде 196 дерек көзі 111 қаллар арасында таңдалып алынды. 2015 жылы бағалауы бойынша , 415 млн (белгісіздік аралығы: 340-536 миллион) қант диабетінің салдарынан 5,0 миллиондай адам қайтыс болған және олардың жас ерекшеліктері 20-79 екендігі анықталды. Төрттен үш бөлігі (75%) қант диабетімен ауыратын науқастар тұрғын ететін елдерде табыс деңгейі төмен немесе орташа.